

T.C.
UYUŞMAZLIK MAHKEMESİ
HUKUK BÖLÜMÜ

ESAS NO : 1986/54
KARAR NO : 1987/3

ÖZET : İdari yargı yerine, idari bir dava ile birlikte açılmayan mis-
takil tespit davasının; bu yargı ye-
rinde incelenip incelenmeyeceğinin
takdirinin idari yargı yerine ait
olduğu hk.

K A R A R

Davacı : Ahmet Kardeş, Gültepe Çıraklık Eğitim Merkezi Motor Bölümü
Öğretmeni Tozkoparan/İSTANBUL

Davalı : Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı

O L A Y : 1-) İstanbul Gültepe Çıraklık Eğitim Merkezi Motor Atölyesi
Öğretmeni olan davacı, Adapazarı'nda ikamet eden ve muhtaç durumda bulunan ana, baba ve
kız kardeşine baktığını, ayrıca annesinin Sakarya Devlet Hastahanesi Sağlık Kurulu'nun
14-1-1986 günlü, 116 sayılı raporu ile " acilen bakıma muhtaç ve başkasının yardımı ol-
madan hayatını idame ettiremez" durumunda bulunduğunun tespit edilmiş olduğunu belirterek
Sakarya iline naklen atanması istemi ile idareye başvurmuştur.

2-) Gültepe Çıraklık Eğitim Merkezi Müdürlüğü, 10-2-1986 günlü, 251.51/35
sayılı yazı ile " davacının başvurusunun incelendiğini, 1986 atama direktifi esaslarına
göre, annesinin sürekli yanında ikamet etmek suretiyle geçimini sağladığını gösteren mah-
keme kararının bulunmadığının anlaşılması nedeniyle belgelerin iade edildiğini" bildir-
miştir.

3-) Davacı bunun üzerine; 17-2-1986 günlü dilekçe ile Sakarya Asliye Hu-
kuk Mahkemesi'nde, muhtaç durumda bulunan ana, baba ve kız kardeşinin kendisinden başka
bakacak kimselerinin olmadığı hususunun tespit edilmesi istemi ile dava açmıştır. Davacı
aynı dilekçede, annesinin acilen bakıma muhtaç olduğu ve başkasının yardımı olmadan ha-
yatını devam ettiremeyeceği hususunun sağlık kurulu raporu ile tespit edilmiş olduğunu;
ana, baba ve kız kardeşine bakma görevinin yasalar ile örf ve adet gereği tek erkek ev-
lât olması nedeniyle kendisine düştüğünü de belirtmiştir.

Sakarya 1. Asliye Hukuk Mahkemesi : 19-2-1986 gününde, 1986/35-23 D.İş sayı
ile; " davacının dava açmaktaki amacı idareden bir olanak sağlamaktır. Sonuç itibari ile
idareyi bağlayıcı karar niteliğini taşıyacaktır. İdari Yargılama Usulü Yasası'na göre de
bu tür işlemler tamamen idare hukuku alanına giren durumlardır. Hangi durumlarda adli yar-
gı yerinin görevine dahil olacak hususlar HUMK.nun 368.ve bunu kovalayan maddelerinde dü-
zenlenmiştir. Mahkeme Yargıtay 4. Hukuk Dairesi kararlarından yararlanmıştı. O halde, yapı-
lacak iş görev bakımından dilekçenin reddinden ibarettir. Bu tür işlemlerin çözüm yeri ve
incelenmesi Sakarya İdare Mahkemesi'dir. İdari Yargılamaya ilişkin durumlardır." gerekçe-
si ile dilekçenin görev yönünden reddine karar vermiştir.

4-) Bukez davacı; Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı'nı hasım göste-

...../.....

rerek ve aynı istem ile 24-2-1986 gününde, Sakarya İdare Mahkemesi'nde dava açmıştır.

Sakarya İdare Mahkemesi : 27-2-1986 gününde, 1986/56-84 sayı ile ve " Anayasa'nın 125.maddesi, 2577 Sayılı Yasa'nın 2.maddesi ve 2576 Sayılı Yasa'nın 5. maddesinde yer alan kurallar karşısında idare mahkemelerinin idari sözleşmelerden dolayı taraflar arasında çıkan uyuşmazlıklara ilişkin davalar ile iptal ve tam yargı davaları dışında kalan bir davaya bakmalarının mümkün olmadığı, davacının ana, baba ve kız kardeşinin bakıma muhtaç ve başkasının yardımı olmaksızın hayatlarını idame ettiremeyecek durumda bulunduklarının tespiti istemi ile açtığı bu davanın ne iptal, ne de tam yargı davası olarak nitelendirilemeyeceği, söz konusu davanın adli yargıya özgü bir dava türü olan tespit davası niteliğinde olduğu, bu dava ile tespiti istenen hukuki ilişkinin idarenin tesis edeceği bir işleme esas alınmasının istenilmesi, bu ihtimalin olmasının davanın adli yargı yerinde görülmesine engel olmadığı, olayda 2577 Sayılı Yasa'nın 58.maddesinde düzenlenen delillerin tespitinin de söz konusu olmadığı, davanın görüm ve çözümünün adli yargı yerine ait olduğu" gerekçesi ile davanın görev yönünden reddine karar vermiştir.

Davacı; adli ve idari yargı yerlerince verilen görevsizlik kararları nedeniyle olumsuz görev uyuşmazlığı doğduğundan bahisle, 20-11-1986 gününde, kayda geçen dilekçe ile uyuşmazlığın giderilmesini Uyuşmazlık Mahkemesi'nden istemiş, dava dosyası ve ilgili belgeler Sakarya İdare Mahkemesi'nin 19-11-1986 günlü, 1986/260 muh.sayıllı yazısı ekinde Uyuşmazlık Mahkemesi'ne gönderilmiştir.

Böylece; yukarıda açıklandığı üzere sebebi ve konusu aynı olan davada adli ve idari yargı mercilerince verilen ve kesinleşen görevsizlik kararları nedeniyle, 2247 Sayılı Yasa'nın 14.maddesinde belirlenen olumsuz görev uyuşmazlığı oluşmuştur.

İNCELEME VE GEREKÇE : Türk Ulusu adına Yargı yetkisini kullanan Uyuşmazlık Mahkemesi Hukuk Bölümü; Servet Tüzün'ün Başkanlığı'nda, Şerafettin Seyhun, Çetin Aşçıoğlu, Şafak Sancar, Erol Çırakman, Abdullah Demir ve Taner Candemir'in katılmaları ile yaptığı, 16-2-1987 günlü toplantıda, geçici raportör Ankara İdare Mahkemesi Hâkimi Zehra Birden'i rapor ile dosyadaki belgeler, Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 12-1-1987 günlü, 937 sayılı, Danıştay Başsavcılığı'nın 22-12-1986 günlü, 30 sayılı ve davada idari yargı yerinin görevli olduğu yolundaki yazılı düşünceleri okunduktan; Cumhuriyet Başsavcısı yerine katılan Yardımcı Bekir Mavioğlu ile Danıştay Başsavcısı yerine katılan Savcı Tahsin Yağmurlu'nun yazılı düşünceleri doğrultusundaki sözlü açıklamaları dinlendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü.

Dava, öğretmen olan davacının ana, baba ve kız kardeşinin muhtaç durumda bulunduğu, kendisinden başka bakacak kimselerinin bulunmadığı, annesinin sağlık durumu bakımından acilen bakıma muhtaç ve başkasının yardımı olmaksızın hayatını idame ettiremez durumda olduğu hususlarının tespitine ilişkin bir davadır.

Görevli yargı yerinin tayin edilmesine geçilmeden önce usule ilişkin bir sorun üzerinde durulması gerekmektedir.

Bilindiği gibi, 2247 Sayılı Yasa'nın 14.maddesine göre olumsuz görev uyuşmazlığından söz edilebilmesi için tarafları, sebebi ve konusu aynı olan bir davada adli, idari ve askeri yargı mercilerinden en az ikisi kendilerini görevsiz görmeli ve bu yolda verdikleri kararlar kesin veya kesinleşmiş olmalıdır.

Olayda, adli yargı yerinde açılan davada hasım gösterilmediği halde, idari yargı yerinde açılan davada Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı hasım olarak gösterilmiş ise de, tespit davalarının niteliği ve uygulama gözönüne alındığında, bu olaya özgü olarak olumsuz görev uyuşmazlığının oluştuğu kabul edilmelidir.

Görevli yargı yerinin tayin edilebilmesi için tespit davaları üzerinde kısaca durulmasında yarar görülmüştür.

Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nda tespit davaları açık ve genel bir hükümle düzenlenmemiş olmasına rağmen, bu davalar adli yargı da bir dava türü olarak öğreti ve uygulamada tamamiyle benimsermiştir.

Tespit davasının idari yargıda idari davalar yanında ve onlardan ayrı bir dava türü olarak kabul edilmiş olup, olmadığı ise aynı kesinlikle belirlenmiş değildir. Böylece bir davaya, idari yargının özelliği gözönünde tutularak bu yargı kolunda yer verilip verilemeyeceği idare hukukunun bir sorunu olarak ortaya çıkmaktadır.

Tespit davaları bir hukuki ilişkinin var olup olmadığına ilişkin davalardır. Bu itibarla, tespit davasına konu olabilecek hukuki ilişkinin de bir özel hukuk ilişkisi olması gerektiği kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Ancak, tespiti istenen hukuki ilişki bir özel hukuk ilişkisi olmayıp, bir kamu hukuku ilişkisi ise, hukuk mahkemeleri tespit davasını inceleyemeyecektir. Zira, tespit davaları bir eda davasının öncüsü durumundadır. Adli yargıda açılacak bir eda davasında hiç bir zaman kullanılamıyacağı, buna karşılık idari işlem tesisi istemi ile bir idari makama veya idari yargıda açılacak bir davada idare mahkemesine ibraz edilmek ve bu makam ile bu mahkemeleri hukuken bağlayacak nitelikte bir belge elde edebilme amacı ile açıldığı açıkça anlaşılan bir tespit davasının adli yargıda görülmesine olanak bulunmamaktadır. Böyle bir durumda adli yargı yeri davayı görev yönünden reddederek davadan kesin olarak elini çekecektir. Adli yargı böylece konunun kendi görev alanını ilgilendirmediklerini belirtmekle, davanın idari yargıda incelenebilir bir dava olup, olmadığına bir kerede bu yargı kolunda gözden geçirilmesine olanak sağlamış olacaktır.

Bu durumda, olayımızda davacının tespit davası açmaktaki amacı, ailesinin muhtaç durumda olduğu ve kendisinden başka bakacak kimselerinin bulunmadığı hususlarının tespit edilmesi ve bu tespiti dayanarak idareden özrü nedeniyle görev yerinin değiştirilmesini istemek olduğuna göre, tespiti istenen hususun özel hukuk ilişkisi olduğundan söz edilemeyeceği açık olup, adli yargı yerinin davanın idari yargı yerinde görülüp çözümlenmesi gerektiği yolunda verdiği görevsizlik kararı hukuk sistemimize uygundur.

Davacı; bu defa aynı tespit davasını idari yargı yerinde açmış, Sakarya İdare Mahkemesi: idari dava türlerinin 2577 Sayılı Yasa'nın 2. maddesinde sayıldığı, bunlar arasında tespit davasının yer almadığı, bu dava türünün adli yargıya özgü bir dava olduğu, idari yargı yetkisinin Anayasa'nın 125. maddesinde belirtildiği üzere idari eylem ve işlemlerin hukuka uygunluğunun denetimi ile sınırlı olduğu, davanın görüm ve çözümünün adli yargının görev alanına girdiği gerekçesi ile davanın görev yönünden reddine karar vermiştir.

Yukarıda yapılan açıklamalar karşısında, davacının açtığı tespit davası hakkında esasa ilişkin kararın idari yargı yerlerince verilmesi gereği ortaya çıkmaktadır. Başka bir anlatımla, idari yargı yeri ya, adli yargıda olduğu gibi kanunda açık bir hükümle dü-

zenlenmemiş olmasına rağmen,tespit davalarının ayrı bir dava türü olarak idariyargıda kabul edilebileceği sonucuna ulaşacak ve elindeki tespit davasını karara bağlayacak, ya da idari yargıda müstakil bir tespit davası açılmıyacağını belirterek idari dava türlerinden hiç birine uymayan davanın inceleme kabiliyeti bulunmadığından söz ederek,dava- yı reddedecektir.

Böylece, idari yargı yeri, davacının ailesinin muhtaç durumda olduğu ve kendisinden başka bakacak kimselerinin bulunmadığının tespitin; özüre dayalı yer de- ğiştirme isteminin idarece reddi üzerine bu işlemin iptali istemi ile açılacak iptali davası ile birlikte mi,yoksa önceden açılmış olan müstakil tespit davasında mı ele alı- nacağı sorumuna bir çözüm getirecektir.

Görülüyorki, görev uyuşmazlığının doğmasına neden olan davada ortaya çıkan sorunlar tümü ile idare hukuku ve idari yargıyı ilgilendiren,idari yargı yerlerince çö- zümlenecek sorunlardır.Bu itibarla, anılan hukuki sorunların çözüm yerinin idari yargı yeri olduğu kuşkusuzdur.

Bu nedenlerle,davanın idari yargı yerinde görülmesine ve Sakarya İdare Mah- kemesi'nin 27-2-1986 günlü,1986/56-84 sayılı görevsizlik kararının kaldırılmasına karar verilmelidir.

Bu görüşe Üyelerden Şafak Sancar ve Erol Çırakman katılmamışlardır.

SONUÇ : Olumsuz görev uyuşmazlığının koşullarının gerçekleştiğine,anlaşmaz- lığın niteliğine göre idari yargı yerince görülmesi gerektiğine,bu nedenle Sakarya İda- re Mahkemesi'nin 27-2-1986 günlü,1986/56-84 sayılı görevsizlik kararının kaldırılmasına, üyelerden Şafak Sancar ve Erol Çırakman'ın karşı oyları ve oyçokluğuyla,16-2-1987 günün- de kesin olarak karar verildi.

Başkan
Servet Tüzün

Üye
Şerafettin Seyhun

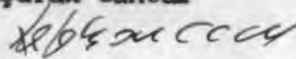

Üye
Çetin Aşçıoğlu

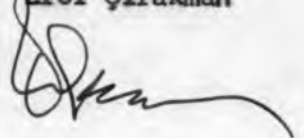
Üye

Şafak Sancar

Üye

Erol Çırakman

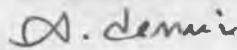
Bu kararın Resmi gazete'de yayımı uygundur.

Başkan

Şe
S.Y.

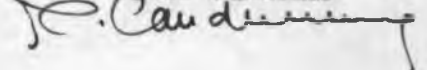
Üye

Abdullah Demir

Üye

Taner Candemir

T.C.
UYUŞMAZLIK MAHKEMESİ
HUKUK BÖLÜMÜ

ESAS NO : 1986/54
KARAR NO : 1987/3

KARŞI OY YAZISI

Anayasa'nın 125.maddesinde, idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolunun açık olduğu, idari işlemlere karşı açılacak davalarda sürenin yazılı bildirim tarihinden başlayacağı ifade edildikten sonra, "Yargı yetkisi, idari eylem ve işlemlerin hukuka uygunluğunun denetimi ile sınırlıdır." denilmektedir. İdarenin yargısal denetiminin kapsam ve sınırını gösteren bu hükümlerden idari yargı faaliyetinin idarenin eylem ve işlemleri hakkında cereyan edeceği anlaşılmaktadır. Nitekim, 2577 Sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 2. maddesinde idari davaların, genel hizmetlerden birinin yürütülmesi için yapılan idari sözleşmelerden dolayı açılacak davalar bir tarafa bırakılırsa, iptal ve tam yargı davalarından ibaret olduğu kabul edilmiş, 2576 Sayılı Kanun'un 5. maddesinde de idare mahkemelerinin görevinin bu davaları görmek ve çözümlmek olduğu belirtilmiştir. Kanunun bu düzenlemesi karşısında, idari sözleşmeden doğan davalar ayrı tutulmak kaydı ile, idare mahkemelerinin iptal ve tam yargı davaları dışında bir davayı çözümlemekle görevli olduğunun kabulü mümkün değildir. Kanunla görev verildiğinde idare mahkemelerinin bunlar dışında kalan davalara da bakıp bakamayacağı ayrı bir konudur ve bunun burada tartışılmasına gerek yoktur.

Görev uyuşmazlığına konu olan davada davacı, ana, baba ve kız kardeşinin muhtaç durumda bulunduğu, kendisinden başka bakacak kimselerinin bulunmadığı, annesinin sağlık durumu bakımından acilen bakıma muhtaç ve başkasının yardımı olmaksızın hayatını idame ettiremez durumda olduğu hususlarının tespitine karar verilmesini istemektedir. Bir hukuki ilişkinin varlığının tespitine ilişkin bu davanın ne iptal ne de tam yargı davası olarak nitelendirilmesi mümkün değildir. İptal ve tam yargı davalarında bir hukuki durumun tespiti ile birlikte, dava sonunda verilecek kararlar bu hukuki durumun değişmesi, yeni hukuki durumların ortaya çıkması da söz konusudur. Görev uyuşmazlığına konu olan dava, tamamen adli yargıya has bir dava türü olan "tespit davası" niteliğindedir. Bu dava ile tespit istenen hukuki ilişkinin idarenin tesis edeceği bir işleme ya da idare mahkemesinden talep edilecek bir karara esas alınmak istenmesi, davanın adli yargıda görülmesine engel değildir. Bu durumun tespit davasının dinlenmesine engel olup olmadığının taktiri de adli yargıya ait olmak gerekir.

Bu nedenle, davada adli yargı yerinin görevli bulunduğu görüşü ile karara karşıyız.

S.Y. Şafak Sancar
Şafak Sancar

Uye
Arrol Çırakman